

Mikroyritysten rooli vihreässä siirtymässä harvaan asutulla seudulla

28.8.2024

Väitöskirjatutkija Santeri Halonen

Esityksen agenda

- Tutkimuksen tausta
- Taustakirjallisuus
- Tutkimusasetelma
- Tulokset
- Keskustelu ja seuraavat askeleet

Tutkimuksen tausta

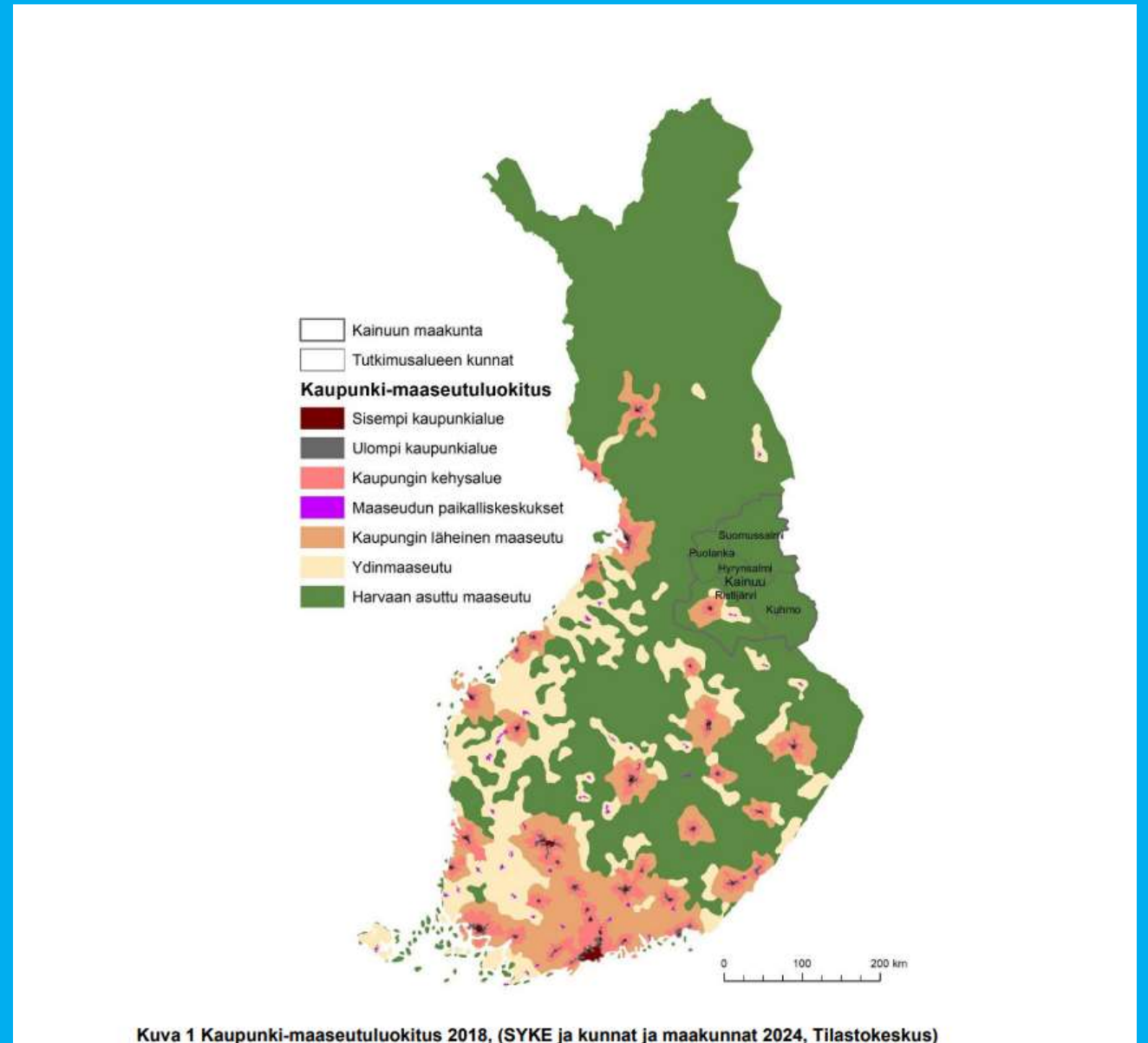

Tutkimuksen taustaa

- Mikroyritysten rooli vihreässä siirtymässä harvaan asutulla seudulla: sosiaalisen kestävyysnäkökulma. Vihreä siirtymä tuo mukanaan paljon mahdollisuuksia ja sen oikeudenmukaisen toteuttamisen toivotaan luovan lisäarvoa ja taloudellista hyötyä yrittäjille ja kunnille sekä kansalaisille.
- Vihreä siirtymä ja kasvu luovat lupaavia näkymiä Itä- ja Pohjois-Suomen kaltaisille alueille, joiden kehitys nojaa luonnonvarojen käyttöön, mutta myös sen toteuttaminen kohtaa erilaisia haasteita eri alueilla.
- Pienet ja keskisuuret yritykset ovat yksi keskeisistä avainsidosryhmistä vihreän siirtymän eli kestävyysmurroksen toteuttajina ja niiden rooli korostuu erityisesti maaseutumaisilla alueilla.
- Kuitenkin erityisesti mikroyritykset kohtaavat esteitä ja haasteita osallistuessaan ja hyödyntäessään vihreän siirtymän luomia mahdollisuuksia.
- Pienemmille yrityksille vihreä siirtymä näyttäytyy usein uhkana liiketoiminnalle, kun taas isoissa yrityksissä kasvumahdollisuuksia tuovana tekijänä. Lisäksi taloudelliset tekijät rajoittavat pienten yritysten mahdollisuutta osallistua investointeihin.

Kohdealueena Ylä- ja Itä- Kainuu

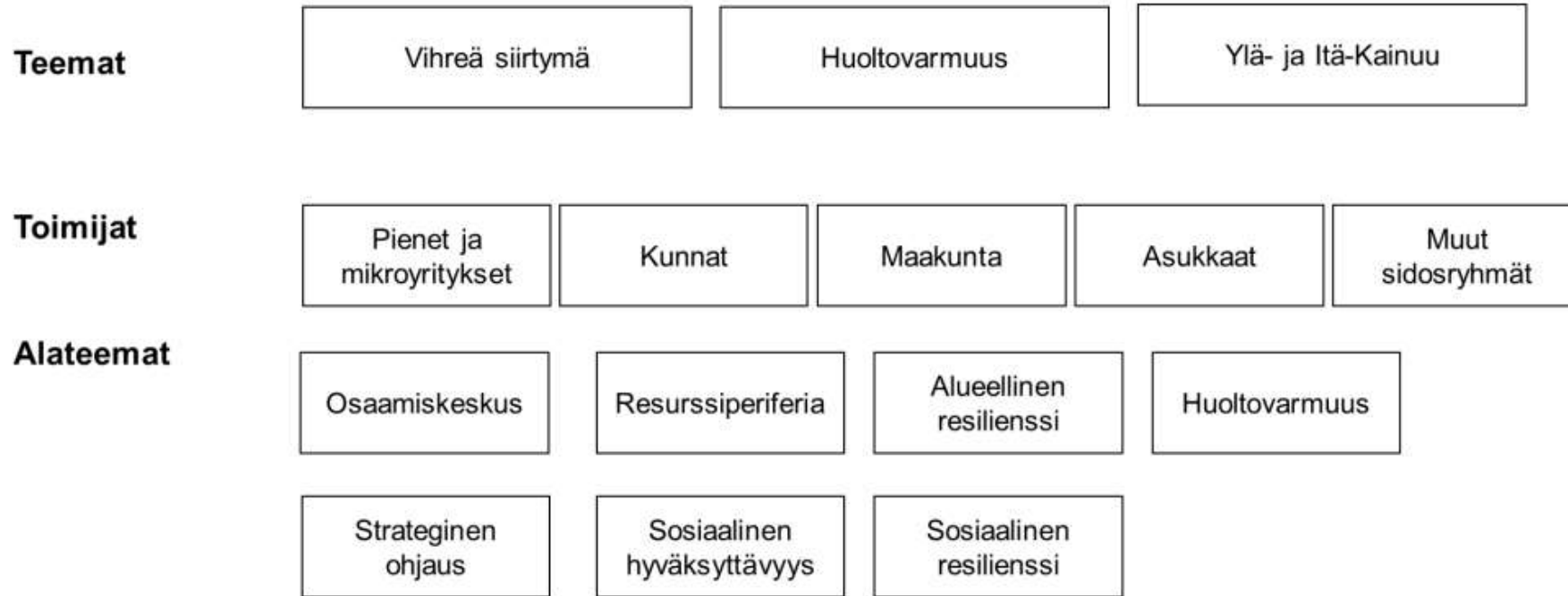

Kuva 1 Kaupunki-maaseutuluokitus 2018, (SYKE ja kunnat ja maakunnat 2024, Tilastokeskus)

Lähde: Halonen, Santeri; Simunaniemi, Anna-Mari; Björk, Pauliina; Kotavaara, Ossi (2024-08-26)
Pienten yritysten osallisuus vihreään siirtymään ja alueelliseen huoltovarmuuteen : Tarkastelu Ylä- ja Itä-Kainuun alueella

Tutkimuksen konteksti ja viitekehys

Kuva 8 Vihreän siirtymän kokonaiskuva Ylä- ja Itä-Kainuussa käsitekarttana: Teemat ja toimijat. Kuvan lähde: Oma kuvitus

Lähde: Halonen, Santeri; Simunaniemi, Anna-Mari; Björk, Pauliina; Kotavaara, Ossi (2024-08-26)
Pienten yritysten osallisuus vihreään siirtymään ja alueelliseen huoltovarmuuteen : Tarkastelu Ylä- ja Itä-Kainuun alueella

Ylä- ja Itä-Kainuun vihreän siirtymän osaamiskeskus -hanke

- Selvitys on osa Kainuun liiton kautta JTF-rahoitettua Ylä- ja Itä-Kainuun vihreän siirtymän osaamiskeskus -hanketta.
- Ryhmähankkeen päätoteuttaja on Hyrynsalmen kunta ja osatoteuttajia ovat Oulun yliopiston Kerttu Saalasti Instituutti, Helsingin yliopisto ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto.
- Hankkeen tavoitteena on luoda ja pilotoida uudenlainen kuntien, yritysten ja yliopistojen välinen yhteistyömalli, jonka kautta pyritään vauhdittamaan vihreän siirtymän investointeja, vahvistamaan alueelle kohdistuvien talous- ja työllisyysvaikutuksia, huomiomaan ja osallistamaan kattavasti eri intressiryhmät sekä varmistamaan oikeudenmukainen vihreän siirtymän toteutuminen.

Tausta- kirjallisuus

Mikro ja Pk-yritykset vihreässä siirtymässä

- Vihreällä siirtymällä eli kestävyysmurroksella tarkoitetaan talouden, teknologian ja tuotantotapojen ohjattua muuttamista ensisijaisesti ilmastokestäviksi tai muuten ympäristövaikutuksiltaan pienemmiksi (Häyrynen, Mustonen & Salmivuori, 2023).
- Vihreän siirtymän edistäminen kohtaa erilaisia haasteita eri alueilla (Truffer, 2015). Vihreä siirtymä tuo lupaavia suuntauksia Itä- ja Pohjois-Suomen kaltaisille alueille, joiden kehitys nojaa luonnonvarojen käyttöön (Halonen 2023).
- Pienet ja keskisuuret yritykset (Pk-yritykset) ovat vihreässä siirtymässä yksi tärkeimmistä avainsidosryhmistä (Corazza ym., 2022). Niiden merkitys korostuu maaseutumaisilla alueilla, joille Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma (Kattilakoski ym., 2021) ehdotti suunnannäyttäjän roolia vihreässä siirtymässä (Haukioja ym., 2023).

Pienten yritysten osallisuus vihreään siirtymään ja alueelliseen huoltovarmuuteen

Tarkastelu Ylä- ja Itä-Kainuun alueella

- Santeri Halonen, Anna-Mari Simunaniemi, Pauliina Björk & Ossi Kotavaara

Tutkimuksen toteutus

A person with short dark hair, wearing a grey and black striped sweater, is seen from behind, looking at a wall covered in various research papers, diagrams, and photos. The papers are pinned to the wall and contain text, charts, and images. The scene is brightly lit, suggesting an office or laboratory environment.

Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää mikroyritysten osallistumismahdollisuuksia vihreään siirtymään.

Tutkimuksen kautta etsitään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Millaisia esteitä mikroyritykset kohtaavat osallistuessaan vihreään siirtymävaiheeseen liittyviin hankkeisiin harvaan asutuilla alueilla?
- Mitkä ovat yritysten valmiudet osallistua ja menestyä vihreän siirtymän hankkeissa?

Haastattelurunko (1/2)

1. Taustatiedot

2. Teema: Pienten yritysten valmiudet ja toiminnallinen kypsyys osallistua vihreän siirtymän investointeihin tai hyödyntää niitä toiminnassaan

- Onko teillä valmius osallistua vihreän siirtymän hankkeisiin toteuttajina?
- Onko teillä mahdollisuutta hyödyntää uusiutuvia / paikallisesti tuotettuja energiamuotoja yritystoiminnassanne?

3. Teema: Yrittäjien kokemat esteet osallistumiselle vihreän siirtymän projekteihin

- Mitkä ovat suurimmat haasteet tai esteet osallistumiselle vihreän siirtymän hankkeisiin?
- Helpottaisiko urakoihin osallistumista, jos keikat myytäisiin useamman yrityksen yhteispaketteina?
- Miten koet tiedonkulun, esimerkiksi kunnan ja yritysten välillä?

Haastattelurunko (2/2)

4. Teema: pienten yritysten rooli alueellisen huoltovarmuuden ja kriisivalmiuden näkökulmista

- Miten näet oman ja toisaalta alueen muiden yritysten roolin huoltovarmuudelle?

5. Sosiaalinen hyväksyttävyys ja osallisuus

- Näettekö vihreän siirtymän hankkeissa yritystoiminnalle tai alueelle negatiivisia vaikutuksia?

6. Teema: Osaamiset ja osaamistarpeet

- Oletteko viime vuosina tehneet kohdennettua osaamisen kehittämistä vihreän siirtymän hankkeita silmällä pitäen?
- Onko yrityksellä jotain osaamisen tai muita kehittämistarpeita, jotka edesauttaisivat osallistumista?

– 7. Teema: Muuta tärkeää?

- Onko jotain muuta tärkeää, mitä haluaisit vielä aihepiireihin liittyen lisätä?

Metodi ja aineisto

- Tutkimus toteutetaan monitapaustutkimuksena, johon sisältyy 10 yrittäjän haastattelut harvaan asutulla alueella Itä- ja Ylä-Kainuussa.
- Yritykset ovat eri vihreän siirtymän ja huoltovarmuuden kannalta keskeisiltä toimialoilta
- Yritykset ovat seuraavista Ylä- ja Itä-Kainuun kunnista: Hyrynsalmi, Suomussalmi, Kuhmo, Puolanka, Ristijärvi

Alustavia tuloksia

Nostoja haastatteluista (1/3)

- Yrittäjät toivovat että kunnat lisääisivät kilpailutuksiin ehdon paikallisten yrittäjien käytöstä hankkeissa (esim. Ruotsissa edellytetään) -> pelkkä hinta ei määrittäisi kilpailutuksen tulosta
- Hankkeiden tiukat aikataulurahat ja sopimussakot, sekä iso vaadittava alkurahoitus vaikeuttavat pienten yritysten mukaanpääsyä hankkeisiin
- Pienten yritysten yhteiskimpat voisivat helpottaa hankkeisiin mukaanpääsyä
- Yrittäjät toivovat että kunnat lisääisivät kilpailutuksiin ehdon paikallisten yrittäjien käytöstä hankkeissa (esim. Ruotsissa edellytetään) -> pelkkä hinta ei määrittäisi kilpailutuksen tulosta
- Hankkeiden tiukat aikataulurahat ja sopimussakot, sekä iso vaadittava alkurahoitus vaikeuttavat pienten yritysten mukaanpääsyä hankkeisiin
- Pienten yritysten yhteiskimpat voisivat helpottaa hankkeisiin

Nostoja haastatteluista (1/3)

- Kunnilla voisi olla rekisteri, josta esitellä, millaista osaamista alueelta löytyy ja tarjota niitä hankkeisiin:
- Kunnat voisivat järjestää tilaisuuksia, joissa kerroittaisiin tulevista hankkeista ja mahdollisuuksista:
- Suomalaisten yritysten on vaikea pärjätä pelkään hintaan perustuvissa kilpailutuksissa:
- Pienillä yrityksillä ei välttämättä ole tarvittavaa kalustoa hankkeisiin osallistumiseksi:
- Vastuut ja vakuudet ovat merkittävä tekijä pienille yrityksille:
- Yrittäjille on kiinnostusta päästä enemmän mukaan hankkeisiin, mutta käytännöntoteutusta pitäisi kehittää:

Nostoja haastatteluista (1/3)

- Tarvitaan täsmäkoulutusta
- Yritysten osallistumismahdollisuuksia voisi parantaa kilpailutus-osallistumisprosessin kuvaaminen ymmärrettävästi
- Urakoiden pilkkominen pienemmiksi kokonaisuuksiksi
- Täsmätietoa vihreästä siirtymästä yrittäjille
- Tulevaisuusnäkökulmaa yrittäjille
- Verkostoituminen tärkeä osa hankkeisiin pääsyä
- Kunnilta toivotaan enemmän viestintää tulevista hankkeista

Keskustelu ja seuraavat askeleet

Seuraavat askeleet

Viimeisten haastattelujen tekeminen

Aineiston analyysi